

ЧУДОМИР ПО ОНОВА ВРЕМЕ

chitanka.info

В спомен, печатан неотдавна във в. „Септември“, писах, че първото ми запознаване със социалистическото учение стана в Стара Загора през 1905 година. Като ученик в V клас (сега IX) от задния двор на клуба, през един прозорец, аз и двама по-големи от мене другари, от с. Павел баня, се промъквахме, за да слушаме захласнати стройния, брадат и дългокос Цоньо Бръшлянов, който освен че увлекателно говореше, но и хубаво пееше народни песни в съботните вечеринки. На тия вечеринки два пъти и аз излизах нелегално с модното тогава „концертно рисуване“.

На другата, 1906 година, постъпих в столичното Рисувално училище, а след това в Художествената академия. Тъкмо през този период на следването ми в София започва бързото развитие на капитализма у нас и паралелно с това големият подем на работническото движение. То е времето на първата руска революция, на безбройните стачки у нас като железничарската, на пернишките миньори, на сливенските текстилци и пр., и пр. То е времето на освиркването на цар Фердинанд при откриването на Народния театър, на отцепването на малки групички от партията, на острите борби с „широките“ и т.н.

В първите години на моето следване живеях на ул. „Цар Симеон“, където беше и клубът на „тесните“, посещаван често от мене. Какъв социалист съм бил тогава, на 16 години, можете да си представите, но по едно време станах необходим за клуба в традиционните му вечеринки с моето „концертно рисуване“.

Клубът беше тясно и тъмно помещение, в стара постройка, близо до пресечката с улица „Сердика“, с малък запустял двор и само надвечер се събираха повече работници и имам смътна представа за водачите на партията. Често съм слушал сказки, доклади от младата, красива, с розови облачета по страните Койка Тинева и брадатия и набит работник Георги Карпузов, който минаваше за опитен оратор. Клубът по-късно се премести на съседната улица „Кирил и Методий“, беше по-широк, по-светъл и с по-голям двор. Тогава, види се, съм бил по-редовен и по-често съм срещал водачите. Спомените ми обаче са момчешки и повърхностни, та едва ли биха послужили за нещо. Най-често виждах Христо Кабакчиев, който живееше на ул. „Екзарх Йосиф“. Тънък, висок, все забързан, с книги под мишница и с очила, които сякаш не му бяха по мярка, та очите му бяха някак присвити.

Благоев не беше съвсем побелял, ходеше изправен и вървеше из улиците, без да гледа встрани. Той не минаваше за голям оратор, имаше малко глух глас и напомняше повече на кабинетен учен, отколкото на водач на революционна партия. Въпреки това всички го слушаха с голямо внимание. По онова време Георги Димитров трябва да е бил още печатарски работник, защото съм го виждал да идва в клуба със синята си работна дреха, малко поизцапан от мастила, и се измиваше на чешмата в двора. Той беше хубавец, без брада, с буйни леко накъдрени коси и големи очи, които пронизваха. Речите му бяха буйни като косите му, които често падаха върху високото му чело. Със своето работническо облекло, без яка и връзка, имаше вид на истински млад работнически трибун и водач.

Най-силно въздействие върху работническото обаче имаше безсъмнено Георги Кирков. Дребен на ръст, с широкопола шапка, дълги коси, големи мустаци и брадичка а ла Наполеон III. Пристигна ли в клуба, около него веднага се струпваха работници, нещо да го запитат или да чуят някоя шега. Качеше ли се на трибуната, залата замираше във весело очакване. Почнеше ли да говори това дребно човече, гласицето му се чуваше чак на улицата, където също се събираше публика, дошла специално за него. Спомням си го на един митинг през време на Стамболовия режим. Опозиционните три партии бяха образували блок против правителството с намерение да го свалят и една от тях да измами другите и да заеме властта. Подигравайки ги, Кирков се провикна: „Трите партии мислеха, че съединението прави силата, но не знаеха, че когато се съберат три нули, те дават само една нула!“

Речите му бяха изпъстрени с парливи остроти или леки шеги, но винаги навреме и на място. И прав е Симеон Радев, като пише за него: „Никога един социалист не е давал на буржоазията внушения на самоубийство по тоя приятен начин, по който я увещаваше гражданинът Кирков. Когато той се явяваше на трибуната, депутатите си разтваряха душата, за да се смеят, и в залата наставаше празник...“

Моите спомени, както казах, са от ранната ми младост, поради което не могат да бъдат завършени и пълни. Концертното ми рисуване, състоящо се най-често от карикатури на злободневни теми, допадна на публиката, та почнаха да ме канят всевъзможни организации и

„дружби“, та аз взех по-рядко да посещавам клуба и по-малко участие да вземам във вечеринките.

В младежката ми душа освен това бе настъпил смут и леко разочарование. Нашият учител по социализма в Стара Загора — Цоньо Бръшлянов — тогава се отказа от идеите си и стана окръжен управител в Плевен. Отцепиха се от партията групата на Харлаков и Бакалов, след тях напуснаха Койка Тинева, Сакаров и другите. След това започнаха войни, войни — Балканската, Междусъюзническата, Първата европейска, — с които, както е известно, вместо да увеличим територията си, увеличихме само националните си идеали и държавните дългове.

(Публикуван във в. „Септември“ (Стара Загора), XXII, бр. 93–94 от 6.VIII.1966 г.)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.